

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1914.

Andra kammaren.

Nr 18.

Lördagen den 7 februari.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 2 innevarande februari.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att Häradshöfding Georg Kronlund på grund av sjukdom (magsår?) är förhindrad att delta i riksdagsarbetet under närmaste tiden, intygas härmed.

Stockholm den 5 februari 1914.

Erik Tengstrand.

Leg. läkare.

§ 3.

Jämlikt därom den 4 i denna månad fattat beslut företogs nu val av dels tjugufyra valmän för utseende av Riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare, dels ock sex suppleanter för dessa valmän; och utsågos därvid till

Valmän:

- herr *Andersson* i Fallsberg,
- » *Andersson* i Altofta,
- » *Borggren*,
- » *Branting*,
- » *Danielsson*,
- » *Hansén*,
- » *Indebetou*,
- » *Isaksson*,
- » *Jansson* i Edsbäcken,
- » *Johansson* i Uppmälby,
- » *Kloo*,
- » *Larsson* i Bondarve,
- » *Lindman*,
- » *Lorentzon*,
- » *Mossberg*,

herr *Nilsson* i Kabbarp,
 » *Nilsson* i Hagaby,
 » *Persson* i Tofta,
 » *Pettersson* i Bjälbo,
 » *Runefors*,
 » *Wedin*,
 » *Widlund*,
 » *Viklund* i Oviken och
 » *Zelahn*,

envar med 179 röster; samt till

Suppleanter:

herr *Sundström* med 165 röster,
 » *Uddenberg* med 165 röster,
 » *Bengtsson* i Göteborg med 165 röster,
 » *Björnberg* med 165 röster,
 » *Gustafsson* i Brånsta med 164 röster och
 » *Andersson* i Skrädene med 164 röster.

Ordningen mellan de suppleanter, vilka erhållit lika antal röster, bestämdes, sådan den finnes här ovan angiven, genom lottning.

§ 4.

Herr statsrådet *Sandström* avlämnade Kungl. Maj:ts skrivelse, nr 52, i anledning av en vid sistförflutna riksdag beslutad lag.

Nämnda skrivelse bordlades på begäran.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag angående de här ovan i § 3 omförmälda valen.

§ 6.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid:

till lagutskottet propositionen, nr 50, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2, 5, 25, 48, 77, 99, 101, 120—124, 126—128, 134, 139, 144 och 164 §§ i lagen om försäkringsrörelse den 24 juli 1903 och till lag innefattande tillägg till lagen om försäkringsrörelse den 24 juli 1903;

till statsutskottet propositionen, nr 51, angående överförande av visst belopp till den i 19 § av lagen angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar den 4 juli 1910 omförmälda fond;

till bankoutskottet propositionerna:

nr 48, angående pension å allmänna indragningsstaten åt vaktmästaren vid intendenturkåren J. G. J:son Lindhé;

nr 49, angående understöd å allmänna indragningsstaten åt förre arbetaren vid ammunitionsfabriken å Marieberg C. H. Hemming; och nr 39, angående beredande av understöd åt f. d. korpralen O. S. Svensson; samt

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 44, angående försäljning av förra militiebostället Narveryd nr 3 i Östergötlands län;

nr 46, angående stat för veterinärhögskolan m. m.;

nr 53, angående tillstånd för delägarna i Lösings häradsallmänning att sälja viss del därav; och

nr 54, angående försäljning av visst område från förra länsmansbostället Stora Hammar nr 14 i Malmöhus län.

§ 7.

Till avgörande förekom först statsutskottets utlåtande, nr 1, angående regleringen av utgifterna under riksstatens första huvudtitel, innefattande anslagen till kungl. hov- och slottsstaterna.

*Angående
kungl. hov-
och slotts-
staterna.*

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte i riksstaten för år 1915 med utslutande av ordinarie anslaget till framlidna Hennes Maj:t änkedrottningens hovhållning å 120,000 kronor uppföra övriga ordinarie anslag för kungl. hovstaten ävensom ordinarie anslagen till kungl. slottsstaten med oförändrade belopp.

Efter föredragning av utskottets hemställan lämnades ordet till

Herr Branting, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Det är endast undantagsvis, som hittills diskussioner ha knutits till denna årligen återkommande punkt uti statsverkspropositionen. Det står, tror jag, i samklang med hela andan i vår författning, som vill, att konungens person och hans hus skola stå utanför de partipolitiska striderna. Därför har också ett principiellt republikanskt parti, som det socialdemokratiska är, efter min mening alls ingen anledning att under normala förhållanden hos oss alltjämt och ideligen sätta själva den monarkiska principen under debatt. Demokratiens växt i samhället är det väsentliga. Medeltida åskådningar, som förknippas med kungadömet, blekna bort under tidens inflytande. Hur det är, så går det icke längre att såsom förr vidmakthålla sådana traditionella synpunkter. Den ena efter den andra av de gamla emblemen och av den ståtliga iscensättningen försvinner och kvar står, att folket ändå genomför *sin* vilja — alltid naturligtvis efter sin tids mått.

Men förutsättningen för en sådan lugn sakernas utveckling och avveckling är självfallet, att man från kronans bärare själv förstår sin begränsning, själv böjer sig för folkviljans utslag och betraktar som sin uppgift att vara dess verkställare. Skulle man däremot på avgörande håll till den grad missförstå sina

Angående
kungl. hov-
och slotts-
staterna.
(Forts.)

uppgifter, att man skulle göra sig i stället till ett redskap för partipolitiska syften emot folkets majoritet, då är det monarkiens representanter själva, som sätta den monarkiska principen under debatt, och som obevekligen framkalla reflexioner om, huruvida densamma ännu är förenlig med vår tids allmänna uppfattning. Då blir det luft under vingarna åt den republikanska agitation, som eljest enligt förhållandenas natur skulle ha bevarat väsentligen en mer akademisk karaktär.

Det har nyligen hållits ett uppseendeväckande tal, som varit riktat mot väsentliga huvudpunkter uti den nuvarande regeringens, uti Kungl. Maj:ts tillkännagivna politik. Det har i det bekanta Karlskronatalet gjorts gällande, bland annat, att det folkliga styrelsesättets grundsatser måste vårdas från vänsterns sida »som dess ögonsten». Obrottsligt böra de, som på vänsterns sida mottaga kandidaturer, vårda sig om att hålla, vad de lovat. Det har talats därom, att »själva det demokratiska representativa statsskicket kräver oundgängligen, att politiska löften givas, och när politiska löften givas, skola de ock hållas». Med tillämpning på den fråga, som i detta tal upprullades, har det vidare som slutsats och sammanfattning förklarats, att »det står i synnerligen god överensstämmelse med den liberala uppfattningen därom, att man bör ha folket med sig i de viktiga fosterländska angelägenheterna, ifall man icke söker framdriva ett förslag om väsentlig ökning av övningstiden för infanteriet vid 1914 års riksdag. De övriga höjningarna äro mycket nog för den riksdagen».

Dessa uttalanden kunna ju omöjligen till sin innebörd missförstås. De ha ytterligare bekräftats här inom riksdagen under remissdebatten. Icke förty yttrades i det tal, varom jag nyss nämnde: »De saknas visserligen icke inom vårt land, som hysa den meningen, att frågan om övningstiden för infanteriet icke nu bör lösas, men Jag delar ingalunda denna uppfattning.» Detta är en tydlig förklaring, såvitt ord ha någon värde, att här står en skarp *motsättning* mot regeringschefens tillkännagivna avsikt, vilken ju lika vederligen är framlagd efter samråd med hans kolleger, som det å andra sidan är vederligt, att de rader, som jag nyss läste upp, icke framkommit i samråd med *ansvariga* rådgivare.

Det är emellertid icke nog med detta. Längre ned yttrades uti det tal, som jag här har berört, en annan sats, som står till sin innebörd uti om möjligt ännu mycket mer skarp och oförsönlig motsats mot hela den åskådning i försvarsfrågan, som den nuvarande regeringen gjort till sin. Ett uttryck för den åskådningen var tillsättandet av de civila försvarsberedningarna. Ut i själva denna institutions tillkomst likasåväl som i dess instruktion och sedermera eljest mångfaldiga gånger har det ifrån ledande regeringshåll framhållits, att det icke kan gå för sig att låta ensamt den militära sakkunskapen ha det avgörande, slutliga ordet beträffande de frågor, som röra i själva verket

ett långt vidare område än det, där den militära sakkunskapen är hemma. Det måste tillkomma det civila förståndet att vara den slutligt prövande och vägande, att därvid sålunda taga hänsyn även till andra synpunkter än ensamt de militära. Och det ligger ju så helt visst för *hela* demokratien i Sverige i sakens natur, att så måste vara, ty annars skulle ju i själva verket t. o. m. riksdagens kompetens på dessa områden väsentligen underkännas, annars skulle ytterst folkets kompetens att *själv* lösa försvarsfrågan, att få den ordnad i överensstämmelse med sin egen uppfattning, bli underkänd, skjuten åt sidan, för den åskådning, som vill dekretera, att det är de sakkunniga på det militära området, som ha att säga allt, de andras ord betyda intet.

Ännu i går i ett tal, som hölls av hans excellens statsministern, framfördes med uttrycklig betoning just dessa samma fullt berättigade synpunkter, att det icke är nog med blott den militära sakkunskapen, ty den kan bli ensidig och blir ensidig i sin begränsning, utan en så vittomfattande fråga måste prövas även ur andra synpunkter. Ja, jag tror, att inom denna kammare den överväldigande majoriteten är ense om, att just så är svenska folkets mening på den punkten. Och det är en livsfråga för vårt folk, att den meningen icke får kränkas, att den meningen måste upprätthållas uti sina konsekvenser.

Men vad yttras i det tal, som jag här har berört? Där sades, att »de fordringar på fälthärens slagfärdighet och krigsberedskap, som av sakkunskapen inom min armé uppställas såsom oefftergivliga, frångår Jag icke». Det anmärkningsvärdaste i detta är naturligtvis icke, att över huvud taget motsatta meningar brytas i denna fråga som i alla stora frågor, det är icke, att personer, som genom hela sin ställning, genom hela sin läggning, genom hela sin omgivning äro predisponerade för att icke kunna avlyssna på rätt sätt folkmeningens röst, att sådana personer få en ensidig syn på dessa ting — och jag förstår, att den ensidigheten kunna de anse vara rent av en plikt att driva ut till de yttersta konsekvenser. Sådant är mänskligt begripligt. Men det blir *farligt*, i fall personer, som hysa sådana åskådningar, äro så placerade i samhället, att de kunna göra sin vilja gällande till en viss tid gentemot folkmeningen. Och nu måste ju konstateras, att det tal, som här hölls, ur vilket jag har anfört ett par stycken, framkom ifrån ett sådant håll, som har den allra närmaste beröring med den huvudtitel, som här är föredragen.

Det är toner i de orden, som jag här uppläst, vilka vi icke känna igen som sådana, vilka höra hemma inom den konstitutionella ram, som vi svenskar alltmera vant oss att betrakta som vårt gemensamma arv från gångna tidens strider mot absolutistiska tendenser. För hundra år sedan eller något mindre, under den tid, då vederbörande på Sveriges tron, grundläggaren av den bernadotteska ätten, tog starkt intryck av den heliga

Angående
kungl. hov-
och slotts-
staterna.
(Forts.)

Angående
kungl. hov-
och slotts-
staterna.
(Forts.)

alliansens tidsålder, glömmande att han själv var en revolutionens son — under den tiden var det också ganska vanligt, att det gjordes ansatser till ett sådant personligt »Jag», som satte sin vilja mot folkmeningen. Och de, som gått före oss i Sveriges riksdag, hava måst kämpa mången kamp för att bryta detta. Steg för steg har det gått. Steg för steg har området för folkmakten utvidgats. Därför verkar det främmande, som ett återfall, när nu man hör dessa personliga kungamaktstoner åter framträda, sättande på det mest bestämda sätt och i de högtidligaste former en enskild vilja gentemot icke blott den folkvilja, som i sinom tid kommer att tala från Riksdagen, utan även gentemot den folkvilja, som mera koncentrerat representerad har givit sig uttryck i den regering, som sitter med stöd, icke av den *kungliga* viljans önskan, utan med stöd av den *parlamentariska majoriteten* främst i *Andra* kammaren.

Det är sådana återfall, som göra — jag säger det öppet, herr talman — att här behövs en *demonstration* gentemot dylika tendenser. I det stora landet söder om Östersjön, där är det icke så ovanligt, att den kejsrerliga viljan framträder med personliga manifestationer. Men där är ställningen väsentligen en annan än här. Där kan en rikskansler sitta lugnt kvar, stödd på sin kejsrerliga herres förtroende, i trots av att han fått ett förkrossande misstroendevotum i tyska riksdagen från nästan samtliga partier med undantag av yttersta högern. Någoting sådant vore helt visst i Sverige omöjligt. Jag vågar tro, att även högern inom denna kammare skulle anse, att det vore omöjligt. I varje fall har dess handlingssätt efter det »jordskred», som inträffade vid valen 1911, vittnat om att även detta parti har en viss känsla av omöjligheten att regera gentemot folkmeningen.

Men vad är det då för fasoner, att sådant skall få återupprepas här, att genklang från helt andra och främmande förhållanden i land, där parlamentarismen ännu icke slagit igenom, kan få höras på Stockholms slotts borggård? Är det rimligt, att sådant kan få passera? Det måste från folkrepresentationsens sida med bestämdhet reageras gentemot alla sådana tendenser att hos oss återinföra den personliga kungaviljans utslagsröst gentemot folkviljan. Det får icke återupprepas. Det får icke förnyas sådana ansatser. Och i den mån som det redan har skett måste det ses till, att det icke kan få konsekvenser av sådan art, att folkmeningens vilja icke blir gällande.

Jag skall icke här alls gå in på frågan om konsekvenserna. Det är möjligt, att den saken ännu icke kan av oss fullt överskådas. I varje fall är det icke sagt, att den skulle gagnas genom en diskussion här nu.

Men så mycket vill jag hava sagt, att jag är fullkomligt viss därom, att inom vänstersidan måste man stå enig om, att den kungliga viljans manifestationer icke få förrycka den utveckling, som folkviljan kräver, och att *folkviljans* krav må-

ste vara det, som är det gällande i Sveriges land emot vem det vara må.

Herr talman, det är efter min mening nödvändigt, att det således vid detta tillfälle sker en demonstration både i ord och även i handling. Jag hade för avsikt, när jag redan i går begärde ordet, att hos herr talmannen anhålla om proposition på återremiss av denna punkt i betänkandet. Men sedan dess har jag försport, att ett sådant yrkande icke skulle vinna anslutning utöver det parti, som jag själv tillhör, därför att man resonerar som så, att en återremiss i själva verket skulle om några dagar åter ställa oss inför samma situation och icke lösa frågan på något vidare sätt. Jag lämnar dessa synpunkter åt sitt värde. Utan att vara övertygad av dem måste jag konstatera hur landet ligger.

Under dessa förhållanden, herr talman, skall jag icke göra Eder den svårigheten, att upprulla någon formfråga beträffande möjligheten att framställa proposition på yrkande om rent avslag, utan jag skall i stället inskränka mig till att här förklara, att när proposition på bifall framställes, kommer jag för min del att begära votering. Det finnes förut prejudikat i denna kammare, att sådan votering kan äga rum. För min del är jag fullt på det klara med, och jag tror, att alla mina partivänner äro fullt på det klara med, att den enda konsekventa fortsättningen på den offentliga protest, som vi här avgivit emot ett otillständigt tal. — Talaren avbröts här av herr talmannen, som anförde: Jag får uppmana herr Branting att erinra sig § 3 regeringsformen. — Herr Branting fortsatte härefter: Herr talman! Jag är vid slutet av mitt anförande. Jag har redan sagt, vad jag velat säga. Jag måste dock erinra om, att § 3 är skriven för normala förhållanden och att, ifall vederbörande *själva* träda ut ur den partipolitiska upphöjdhet, som de borde hava, få de också själva taga konsekvenserna därav.

Alltså herr talman, när proposition framställes, kommer jag att begära votering och för min del såsom en demonstration rösta nej till detta anslag.

I detta anförande instämde herrar Nilsson i Kristianstad, Rydén och Ingvarson.

Vidare yttrade:

Herr Edén: Herr talman, mina herrar! Såsom den föregående ärade talaren redan påmint, brukar första huvudtiteln i vår Riksdag, när det icke är fråga om tillägg eller extraordinära anslag, icke giva anledning till någon egentlig överläggning, och den brukar av Riksdagen utan vidare beviljas. Också i år är huvudtiteln av statsutskottet enhälligt tillstyrkt, och jag har nu icke annat yrkande än bifall till utskottets hemställan. Jag tror, att det är lyckligt, om det författnings-

Angående
kungl. hov-
och slotts-
staterna.
(Forts.)

Angående
kungl. hov-
och slotts-
staterna.
(Forts.)

enliga konungadömet och vad därtill hör kan utan tvist få sin tillbörliga ekonomiska grund. Men det kan dock icke undgås, att i detta sammanhang förhållanden tränga sig fram för våra tankar, som visserligen icke röra något enskilt anslag under huvudtiteln, men som dock stå i det allra närmaste sammanhang med den institution, som huvudtiteln i sin helhet gäller.

När anslagen till det kungliga huset och det kungliga hovet av den svenska Riksdagen hava behandlats på det sätt, som jag har sagt, har detta kunnat ske på grund därav, att nu i årtionde efter årtionde ett lugnt och förtroendefullt samarbete har ägt rum mellan Riksdagen och det konstitutionellt parlamentariska konungadöme, som steg för steg vuxit fram hos oss i detta land. Det är min varma önskan, att så måtte fortfara. Men tecken hava visat sig, som kunna tyda därpå, att vi just i detta avseende stå inför faror, som väl må kallas oväntade. Vi förnimma här och där röster, högljudda röster, som förkunna läror om konungadömet's ställning, vilka icke höra ihop med 1900-talets Sverige utan hämtats från långt förgångna och oåterkalleligen förgångna tider. Vi möta uttalanden och ordasätt, som icke äro svenska utan lånade från främmande land, lånade från en annan sida av Östersjön, och som svenska öron icke komma att förstå. Den anda, som tager sig uttryck i dylika företeelser, den anda äventyrar den lugna och goda samverkan, som vi glatt oss åt, och som vi icke begära bättre än att få fortsätta.

Ord hava fallit, som synas skilja mellan konungen själv och konungens rådgivare. Politiska förklaringar äro givna, efter ordalagen att döma, av den allra största räckvidd, utan att dessa förklaringar täckas av den garanti, som är hörnstenen i Sveriges fria författning, nämligen ansvariga rådgivares råd. Ty oansvariga rådgivare känner icke svensk författning.

Herr talman, nu är icke stunden att gå in på själva den stora fråga, som föranlett dessa ord och förklaringar, frågan om de förestående nödvändiga förändringarna och förbättringarna av Sveriges försvarsväsen. Nu vill jag endast giva uttryck åt något av vad jag själv och — jag är övertygad därom — också mina politiska vänner känna med anledning av det förhållande, vari denna riksviktiga fråga kommit att ställas till konungadömet. Vi känna bekymmer — jag skall icke använda ett annat ord — bekymmer för landets och folkets skull och djupa bekymmer för försvarsfrågans egen skull. När Sveriges armé och Sveriges flotta nu stå inför möjligheten av djupt betydelsefulla nydaningar och förbättringar, då kunna dessa icke bero blott av konungen och den militära sakkunskapen, utan svenska folkets valda representation hävdar sin fulla och sin avgörande prövnings- och beslutanderätt.

Vi vänta förslag från en konstitutionell parlamentarisk regering, och vi äro övertygade om, att ingen regering kan föra försvarsfrågan så långt, som den regering, som nu sitter. Vi giva konungen, vad konungen tillhör, men vi kräva också för ko-

nungens råd och för Riksdagen, vad dem tillhör, och dem tillhör det konstitutionellt parlamentariska styrelsesätt, som växt fram under mansåldrars lugna och lagliga utveckling. Sveriges Riksdag har nått därhän, att regeringen grundas och måste grundas på Riksdagens förtroende, och främst och i synnerhet på den kammars förtroende, som svenska folket väljer med allmän rösträtt. Sveriges Riksdag vill icke trängas tillbaka ett århundrade i sin utveckling.

Herr talman, jag talade om den lugna och förtroendefulla samverkan mellan konungadöme och representation, som utgör grunden för första huvudtitelns vanliga behandling. På en sådan samverkan i vår egen tids anda och icke i någon annan anda beror framgången av det väldiga arbete, som vi nu stå inför: arbetet för vårt yttre försvarsväsendes reorganisation, arbetet också för vår inre folktrevnad och för vår folksämjas förkovran. Konungens lagliga rådgivare måste behålla hela sin plats och hela sitt ansvar i detta arbete. Annars står allt på spel.

Vad jag nu sagt, är säkert ett svagt uttryck för vad som rör sig i många sinnen, men det är icke starka ord, som vi nu behöva, det är lugna ord, om också allvarliga. De böra kunna höras ändå. Jag har känt, att första huvudtiteln icke kunde få gå förbi, utan att åtminstone så mycket blivit sagt. Det kräver Riksdagens känsla för sin egen rätt och Riksdagens ansvar både för försvarsfrågan och för hela det lugna samhällsarbets fortgång.

Med herr Edén förenade sig herrar vice talmannen *D. Persson, Pettersson* i Södertälje, *Cederborg, Byström, Martin, Hagberg, Andersson* i Raklösen, *Björnberg, Gustafsson* i Vi, *Modig, Juhlin, Olsson* i Ramsta, *Ekman, Henricson* i Karlslund, *Johanson* i Vetlanda, *Liljedahl, Andersson* i Altofta, *Hamrin, Engqvist, Eliasson, Dandennell, Olsson* i Järnsida, *Hamilton, Bengtsson* i Norup, *Bosson, Leander, Larsson* i Säby, *Åkesson, Hansén, Runefors, Jönson* i Revinge, *Säfstrand, Ifvarsson, Pålsson, Persson* i Tofta, *Olausson, Röing, Anderson* i Knapasjö, *Enderstedt, Johanson* i Gäre, *Karlson* i Västtomten, *Sjöberg, Andersson* i Milsmaden, *Bogren, Sandberg, Nilson* i Örebro, *Ström, Olofsson* i Ävik, *Mossberg, Janson* i Bräten, *Andersson* i Stjärte, *Eklund, Jansson* i Edsbäcken, *Olson* i Torsby, *Jonsson* i Hå, *Ericsson* i Vallsta, *Carlson* i Falun, *Eriksson* i Yttermalung, *Olsson* i Fläsbro, *Karlsson* i Fjäl, *Westlund, Hedström, Sundström, Starbäck, Olsson* i See, *Wijk, von Sneidern, Danielsson, Lundgren* i Björna, *Molin* i Dombäcksmark, *Bergman, Wedin, Olofsson* i Digernäs, *Torgén, Viklund* i Oviken, *Wiklund* i Brattfors, *Hellberg* i Lycksele, *Bäckström, Jonsson* i Gumboda, *Lundström* i Långnäs, *Wikström, Hellström, Sandstedt, Bäckman* i Vassen och *Andersson* i Fallsberg.

Herr Lindman: Herr talman, mina herrar! Då vid det betänkande, som här föreligger, uttalanden hava blivit gjorda

Angående
kungl. hov-
och slotts-
staterna.
(Forts.)

Angående
kungl. hov-
och slotts-
staterna.
(Forts.)

såväl av socialdemokratiska partiets ordförande, herr Branting, som av det liberala partiets ordförande, herr Edén, finner jag det lämpligt att även göra något uttalande i denna fråga.

Här föreligger ett enhälligt utskottsbetänkande. Det är dagtecknat helt nyss och skulle avgöras i dag. Då sker från dessa båda håll ett uppträdande emot, om jag så må säga, själva saken, dock så, att man på det sistnämnda hållet avstår från att yrka på avslag, och likaså från det förstnämnda hållet med ett tillkännagivande, att man endast kommer att begära votering, och i denna votering är herr Branting säker på, huru hans partivänner komma att rösta. Det är således något som kommit emellan sedan detta utskottsbetänkande avgavs. Det är, för att tala med den förste talaren, nu meningen att åstadkomma en demonstration. Det var väl ock från första stunden tanke på, att en hämnd skulle utkrävas, men det synes nu vara meningen även från den förste talarens sida, att denna hämnd icke skall utkrävas.

Mycket av vad som här sagts av de båda talarne vore att opponera emot, och mycket skulle man kunna bestrida av vad som här uttalats. Men då jag har den uppfattningen, att det är över huvud taget olämpligt att inblanda konungens person och konungens gärningar i riksdagsdebatterna, ämnar jag icke ingå på något bemötande. Frågan om apanaget åt konungen skall efter min uppfattning behandlas och avgöras oberoende av konungens uttalanden. De två sakerna böra icke och skola icke sammanblandas med varandra. Därtill är det en praxis och en sund praxis, att i en konungs apanage icke ändring sker under konungens livstid.

På grund av detta anholder jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan och ber därvid att få tillägga, att det parti, vilket jag tillhör, är till fullo enigt med mig om, att ett sådant yrkande från partiets sida bör göras.

Herr Lindhagen: Det är ju icke så gott för en menig i ledet, som icke beretts tillfälle att på något sätt med kamraterna överlägga om denna sak, att veta, hur han skall ställa sig lojalt både mot själva saken och mot samarbetet i riksdagen.

Emellertid måste jag i saken säga några ord, då de synpunkter, som både från den socialdemokratiska talarens och från den liberala talarens sida lagts på densamma i vissa viktiga delar, icke äro fullt de, som jag skulle velat lägga på situationen, och ej heller ens berört dennas verkliga underlag.

Nu är det icke, som herr Lindman sade, konungens person, som härigenom indrages i debatten, utan det är fråga om konungamakten, herr Lindman. Denna är en av statsmakterna, och hur den ställer sig konstitutionellt enligt författningen, det är en ofantligt viktig angelägenhet, och ingenstädes finnes ett mer behörigt forum att avhandla den saken än här.

Herr Edén sade, att konungamakten uppträtt på ett oväntat sätt. Då jag var med och förde fram förra året frågan om den

ärftliga regeringsmaktens samhällsgagnelighet, var det just därför, att det ligger i sakens natur, att konungamakten lätteligen måste uppträda på detta sätt. Den konstitutionella monarkien, som avlöste enväldet, är blott en övergångsform, en kompromiss, som dessutom sätter en människa i en ställning, där hon icke har rättighet att vara människa. Detta kan icke upprätthållas. Man kan förstå, att en konung, som har en egen mening, också vill uttala den. Konungamakten står ej heller över partierna, ty den kan icke göra det. Det är omänskligt att begära det. Konungamakten representeras av en person, och hans åskådning bildas av hans uppfostran, omgivning och närmaste intressen, och han kan därför med sällsynta undantag aldrig intaga någon ståndpunkt över partierna, utan konungamakten blir en partimakt, och här i landet som på andra ställen måste den, styrd merendels av sin miljö och icke av förnuftet, också vara en ivrig bundsförvant till högerpartiet, för att säga rätt och slätt, som saken verkligen är. Det är nödvändigt att det skall förhålla sig på detta sätt, och då finner jag det alldeles naturligt, att just demokratien skall så småningom söka avskaffa en sådan kompromiss som det konstitutionella konungadömet som endast bibehålles i det gamla senila Europa, och skaffa sig en ordning, som visserligen i sig själv är allt annat än gudomlig, men i alla fall ett litet steg framåt på de vägar, som vi dock måste gå. Konungamaktens uppträdande nu var för mig som sagt ingenting oväntat, så som det var för herr Edén, och därför tyckte jag redan förra året, att det var så gott att börja och bana väg för en utveckling mot ett republikanskt statsskick ju förr dess hellre.

Nu har emellertid herr Branting börjat med en inledning, som jag så väl förstår är en naturlig brygga mellan hans ställning i fjol och den, som situationen tvingar honom att intaga i år. Men anförandet innefattar också ett onödigt avståndstagande även vid detta tillfälle från den sak, som väcktes i fjol. Han betecknar den helt och hållet som en fråga av akademisk karaktär och säger, att endast genom konungens ingripande på det sätt, som nu skett, kunna sådana akademiska strävanden få luft under vingarna. Han synes vara ganska bekymrad över, att en sådan sak verkligen fått luft under vingarna, men sådant är livet, herr Branting. Det går icke att tro, att man blott behöver vänta på, att de stora vågorna skola komma av sig själva, och, när de nalkas, partiet och dess ledare kunna flyta upp på toppen av den våg, som kommer, och säga: se här äro vi. Det är nog i stället på det sättet, att vi böra beflita oss om att »gå med egna vågor genom havet», som det står i ett svenskt skaldestycke. Vi skola förutse de stora tidsböljorna och se till, att de icke komma som brottsjörar och skölja bort möjligheterna till kultur, utan vi skola förbereda oss på att mottaga dem, dämpa dem, ja vid behov förekomma dem, genombryta dem.

Nu talades som sagt också om en akademisk uppfattning. Bottnar då verkligen denna sak i en akademisk uppfattning? Tror Branting, att det parti, han själv tillhör, skulle 1910 uppfört denna an-

Angående
kungl. hov-
och slotts-
staterna.
(Forts.)

gelägenhet på sitt aktionsprogram så gott som enhälligt, skulle jag vilja säga, allenast med reservation av honom och mot hans reservation — om det icke haft en känsla av, att det gällde just motsatsen till något »akademiskt», att detta var också något av allt det, som måste ske, ifall man över huvud taget icke bara skall tala i fåvitsko om den socialdemokratiska framtidsstaten? Det var således icke någon konstlad känsla, utan det var en känsla av livets realiteter, där-om är jag livligt övertygad. Därför tror jag, att det är oriktigt att här beskylla det socialdemokratiska partiet, att, när det inskrivit detta på sitt program, det gjort det under intryck av någon akademisk strömning inom partiets känsloliv.

»Demokratiens tillväxt är det väsentliga», sade Branting, och »sådana gamla rester blekna bort under tidens inflytande.» Ja, vad är demokratiens tillväxt? Är det att lägga armarna i kors och bida tidsvågorna, tills de komma? Nej, vi måste alltid söka revolutionera hjärnorna, så att de bliva mäktiga att utföra idéerna, när även övriga förutsättningar komma. Annars uppstår politisk influensa, av vilken vi lidit så länge. Nu synes måhända äntligen stunda ett litet luftombyte, och då kanske modet och hälsan i politiken vänder tillbaka. Vi se för övrigt nu, att dylika rester icke alls blekna bort inom rimlig tid åtminstone. De leva och hålla hela folket nere i de gamla föreställningarna. Men vad som bleknar bort, när man icke angriper de föråldrade institutionerna, som stå i vägen, det är vänsterpolitikens genius. Den bleknar bort.

Jag förstår konungen såsom människa. Jag förstår också, att det inträffade är utslag av ett hotande *vasallskap* under det stora Germanien, som man talar om att vi börja lyda under på skilda områden. Det är nu »sakkunskapen hos min armé» i Zabern, som också knacker på våra dörrar, och det är kejsar Wilhelms impulsiva tal och egna politik, som klappar på våra dörrar. Det är det utländska inflytandet, som vill komma — låt vara i bästa avsikt — och tränga sig in uti den gamla fria svenska självständiga uppfattningen. Och varpå bygger man utsikterna till att sätta i gång en stor författningskamp, för att få denna vinst definitivt importerad utifrån? Vad är det man bygger på i detta avseende? Jo, man säger: Mitt statsråd är endast vissa personer i landet, som ha en annan mening. Man säger vidare, att den nuvarande andra kammarens mening måste utbytas mot en annan, ty detta ligger väl bakom. Vad jag nu i stället stöder mig på, säger konungen, är *bondetåget*.

Bondetåget står inte omtalat någonstades i regeringsformen och icke heller i riksdagsordningen. Vad är då bondetåget? Jo, bondetåget är en nutidsföreteelse med ofantligt mångskiftande psykologiska egenskaper, en skapelse utav vår tid, en skapelse av kommunikationerna, utav kapitalet, utav allt möjligt, på både gott och ont. Bondetåget har inte kommit hit från de djupa leden för att uppkalla denna konstitutionella konflikt, bondetåget har inte sagt, som konungamakten sade: de ord, ni talat till mig, äro mina. Bondetåget, *i den mån det må representera även de djupa leden*, har icke fällt dessa ord. Jag har verkligen frågat några av deltagarna, som jag

träffat på spårvagnar o. s. v., vad de ville? Och de bli högeligen förbluffade över att de kommit hit för alla dessa konstitutionella ändamål. Ja, en person hade — enligt utsago dock till en annan riksdagsman — till och med kommit hit, för att han trodde, att han skulle protestera mot tyngre militärbördor, men han ville dock ej, att Sverige skulle lämnas värnlöst, och därför kom han hit. Men mot högre militäranslag ville han protestera. Och det är nog den sunda tanken hos de flesta deltagarne från de djupa leden.

Här har en gång i denna kammare en bondehövding uttalat den satsen: När vi bönder slå oss på storpolitik, bli vi alltid lurade. Här ha vi just ett lysande exempel på detta. Och man går ännu längre; rösten är Jakobs, men, mina herrar, så ofantligt mycket ludna händer. Vad se vi t. ex.? Jo för högerpolitiken har detta blivit en ivrig insats för att återvinna makten. Och nu skall man begagna tillfället att även förleda dessa bönder att bilda en valmansförening av jordbrukare för att stödja högerpolitiken vid valen. — Herr talman avbröt nu talaren och yttrade: Jag ber, att den ärade talaren ville hålla sig till ämnet. — Herr talman, jag föreställer mig, att bondetåget såsom grundval för konungamaktens uttalande är verkligen ämnet för dagen, herr talman. Ut i påminnelsen ser jag dock ett bevis på herr talmannens samvetsgranna formalism. Jag fortsätter emellertid att tala om själva saken, ty det är min plikt som folkrepresentant.

Jag vill alltså ytterligare framhålla: Då skola sålunda dessa småbönder sammanföras för att vid de politiska valen rösta på högerkandidater, alltså för detta parti, mot vilket vi på andra sidan här oavbrutet i riksdagen ha fått kämpa, kämpa oändligt för att just hävda dessa småbönders rätt och bästa. Och när de nu slutligen ha blivit lurade med tyngre militärbördor, och vi återigen skola föra fram deras krav, då möta vi här såsom motståndare deras egna representanter i spetsen för det oavlåtliga motståndet.

Nej, herr talman, det finns så mycket sorgliga och allvarliga saker inom det politiska livet, men detta är en av de mest uppseendeväckande tilldragelser, som man egentligen kan tänka sig ur den politiska partitaktikens synpunkt.

Nu skulle jag väl göra ett yrkande, men jag vet icke, vad man skall yrka, ty det råder ingen samstämmighet och intet samråd om detta. Jag förstår ej, att det skulle möta formella hinder att såsom en opinionsyttring yrka avslag på utskottets hemställan, under det att man däremot kan begära votering om bifall eller avslag. Det går alldeles runt i huvudet på mig härvidlag, men jag föreställer mig, att herr Branting har rådgjort med talmannen, och jag skall personligen inte genom några inopportuna yrkanden störa den samstämmighet i själva slutsatserna, som vi i alla fall böra söka upprätthålla.

Emellertid hade jag närmast tänkt göra ett yrkande om bifall till den motion, som av mig väcktes förra året. Denna apanagefråga är icke någon stor fråga i sig själv, det är en principfråga, och så länge konungamakten upprätthålles, skall den ha sitt gage; det erkänner jag beredvilligt. Men jag ifrågasatte förra året, om det

*Angående
kungl. hov-
och slotts-
staterna.
(Forts.)*

Angående
kungl. hov-
och slotts-
staterna.
(Forts.)

inte skulle kunna bli en utredning efter samråd med vederbörande själv — och *detta* hör tydligen till saken, herr talman — om man inte skulle kunna begränsa apanaget genom att befria Konungen från att hålla ett hov och från onödiga representationsskyldigheter. Jag vet inte, varför svenska folket skall behöva bjuda riksdagsmän, högre militärer och ämbetsmän med fruar på supéer och middagar, och jag förstår inte heller, varför vi skola behöva bjuda bondetåget på middag.

Men, som sagt, i sakens nuvarande skede skall jag, herr talman, med särskilt betonande av att denna sak är allvarlig och nog kommer att lämna spår efter sig, ännu en gång framhålla, att här stå vi ej inför någon akademisk fråga, utan här möter något, som är ett med livet självt, någonting av det myckna, som demokratien, om den över huvud taget vill vara en demokrati med friska och levnadskraftiga ideal, måste allvarligt sysselsätta sig med. Dagens tilldragelser bestyrka, att folket måste gå fram mot avskaffandet av den ärftliga regeringsmakten såsom institution. Konungen personligen har i detta fall säkerligen handlat i bästa övertygelse.

Vidare anförde:

Hans excellens herr statsministern *St a a f f*: Herr talman, mina herrar! På förekommen anledning tror jag mig böra i detta sammanhang nämna för kammaren, att statsrådet in corpore denna förmiddag begärt och erhållit företräde hos H: M:t Konungen för att uttala sina allvarliga bekymmer över den uppkomna situationen och anledningen till densamma. Statsrådet har därvid till Konungen gjort en viktig framställning.

Något vidare meddelande är jag icke nu i tillfälle att lämna, men de närmaste dagarna torde komma att lämna fullt besked och full klarhet.

Herr *V e n n e r s t e n*: Jag tror icke, att denna debatt bör få sluta utan att någon uttalat sin protest emot det begabberi, som en mycket aktningsobjudande opinionsyttring blivit utsatt för. Jag för min del vill åtminstone icke lämna denna sal i dag utan att hava uttalat min personliga protest emot ett sådant sätt att behandla en rörelse bland vårt folk, som förtjänar lika mycken aktning och lika mycken hänsyn som *någon* annan.

Häruti instämde herrar *Lorentzon, Lithander, Hellberg* i Ljungkile, *Olsson* i Berg, *Andersson* i Grimbo, *Sommelius, Jespersion, Jönsson* i Slätåker, *Räf, Andersson* i Knäppinge. *Larsson* i Bondarve, *Jönsson* i Boa, *Rosenquist, Nilsson* i Linnäs, *Svensson* i Betingetorp, *Johansson* i Västenhaga, *Magnusson* i Tumhult, *Olsson* i Blädinge, *Isaksson, Andersson* i Höckerum, *Zetterstrand, Vahlquist, Beckman* i Linköping, *Pettersson* i Bjälbo, *Andersson* i Hägelåkra, *Jonsson* i Hökhult, *Jeansson* i Kalmar, *Holmdahl, Kahlström, Erlansson, Ekerot, Andersson* i Skivarp, *Lundblad, Söderberg* i Hobborn, *Andersson*

i Skrädene, *Gustafsson* i Örebro, *Bengtsson* i Kullen, *von Hofsten*, *Jansson* i Djursåtra, *Berg* i Staby, *Odqvist*, *Lundström* i Göteborg, *Indebetou*, *Lithander*, *Henrikson* i Heberg, *Olsson* i Tyllered, *Lindman*, *Hildebrand*, *Zelahn*, *Petersson* i Lidingö villastad och *Nyström*.

*Angående
kungl. hov-
och slotts-
staterna.*

(Forts.)

Herr *Hamilton*: Jag måste protestera emot det påståendet, att från det parti, jag tillhör, något hån uttalats emot bondetåget. Sådant vore omöjligt därför att det är vi, som hittills fört småböndernas och lantmännens talan här i kammaren. Där- om vittna kammarens protokoll.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställ- de proposition på bifall till utskottets hemställan samt förklarade sig anse propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr *Branting*, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit utskottets berörda hem- ställan.

Voteringen utvisade 137 ja mot 57 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 8.

Å föredragningslistan var vidare uppfört statsutskottets utlå- tande, nr 3, angående regleringen av utgifterna under riksstatens tredje huvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet.

Punkterna 1—15.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Härefter föredrogs *punkten 16*, angående övriga ordinarie an- slag; och erhöles ordet därvid av

*Angående
utrikespoli-
tiken.*

Herr *Zetterstrand*, som yttrade: Herr talman, mina her- rar! Jag har ansett mig böra begagna tillfället att vid denna punkt säga några ord. De personer, som inom de skilda länderna ha den utrikespolitiska ledningen om hand, ha under alla förhållanden ett mycket tungt ansvar. Men detta ansvar blir säkert så mycket tyngre under år sådana som de sist gångna, då den politiska barometern visar så gott som ständigt på ostadigt och till och med på storm.

Angående
utrikespoli-
tiken.
(Forts.)

Utom diplomatiens vanliga uppgifter att söka främja den internationella gemenskapen och vad därmed har sammanhang, har diplomatiens under sådana år även en hel del andra uppgifter av mera ömtalig art. Under de stora intresse motsatserna nationerna emellan, har nog litet var förmärkt, hurusom alltsomoftast såväl i tal som skrift framställningar förekomma än i ett land och än i ett annat, som innefatta misstydningar och förtolknings av vad som inom de andra länderna förekommit, och även rykten av olika slag uppkomma. Dessa misstolkningar och dessa rykten kunna ofta leda till missförstånd nationerna emellan, och det är icke utan, att även vårt land har varit utsatt såväl för sådana misstolkningar som också för rykten, bl. a. om allianser eller avtal än med ett än med ett annat av de angränsande länderna. Det är då givetvis diplomatiens plikt att vid alla sådana tillfällen söka såvitt möjligt vederlägga sådana misstolkningar och rykten, som kunna lända till skada, och min övertygelse är också, att den svenska diplomatiens ingalunda har underlåtit att söka åstadkomma dylika dementier. Men det ligger i sakens natur, att diplomaterna icke alltid kunna vara till hands på det sättet, och därför tror jag, att det möjligtvis skulle kunna vara till fördel för landet, om man vid tillfällen sådana som detta, då tredje huvudtiteln behandlas, kunde få något allmänt uttalande om regeringens ställning till utrikespolitiska frågor.

Jag har icke härmed avsett att frammana någon diskussion i dessa synnerligen allvarsamma och delikata frågor, utan jag har gjort framställningen uteslutande därför, att jag trott, att det kunde lända till nytta för landet, att någon upplysning i detta hänseende lämnades. Därtill kommer, att jag trott, att om en sådan framställning skulle göras, kunde det kanske icke skada, om den komme från ett håll, i fråga om vilket man kan vara övertygad om, att icke några inre politiska bavsikter föreläge, utan där hänsyn toges blott till själva den sak, varom det gäller. Jag överlåter nu till hans excellens utrikesministern att själv avgöra, om och i vad mån han kan anse det vara lämpligt att yttra sig i detta ämne.

Vidare anförde:

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve Ehrens v ä r d: Herr talman, mina herrar! Den ärade talaren har uppehållit sig vid en del misstydningar och vantolkningar, som förekommit i den utländska pressen, och han har närmare angivit dessa, då han sagt, att de ha åsyftat, att vårt land skulle stå i alliansförhållande än till den ena och än till den andra av våra grannar. Det är ju icke så lätt för mig att ur den uppsjö av tidningsartiklar, som under den senare tiden sysselsatt sig med vår politiska ställning, närmast föranledda härtill av att försvarsfrågan i vårt land är brännande, utplocka dem, som han särskilt har åsyftat; men jag tror icke, att jag misstager mig, då jag säger, att han måhända i första rummet, i likhet med många i vårt land, fäst sig vid en i en fransk tidskrift *La France Militaire* förekommande artikel, däri vår försvarspolitiska

fråga framställes så, som om vårt land vore delat i två läger, varav det ena önskar en förstärkning av vår armé närmast för att, såsom tidningsartikeln lydde, om jag icke missminner mig, skapa ett annex at den tyska armén, och det andra återigen icke önskar någon försvarsförbättring och icke heller någon som helst allians. Denna artikel är ju synnerligen vilseledande, och jag tror knappast, att den kunnat adraga sig någon större uppmärksamhet, om den icke varit undertecknad av en medlem av den franska senaten. Jag kan meddela er, mina herrar, att redan innan denna artikel hade blivit synlig i den svenska pressen, Kungl. Maj:ts minister i Paris fästat min uppmärksamhet på densamma och likaledes vidtagit nödiga åtgärder för att sätta vederbörande i tillfälle att själva bedöma, hur fullkomligt felaktig ifrågavarande artikel var. Jag kan vidare säga, att vid upprepade tillfällen under senare år hava såväl av mig till härvarande utländska ministrar som av Kungl. Maj:ts i utlandet anställda ministrar för vederbörande regeringar de försvarsåtgärder, vilka jag väl vågar hoppas skola inom en icke alltför lång tid bli förverkligade, framställts i sitt rätta ljus såsom allenast åsyftande ett försvar för vårt oberoende, vår integritet och vår neutralitet. Jag tror också, att jag kan säga, att det finnes icke någon regering, som kan tänkas vara intresserad av denna sak, som icke har full kännedom härom och som således vet, att dessa försvarsåtgärder på intet sätt få ställas i den felaktiga dager, som under stundom sker i den utländska pressen. Jag kan naturligtvis, då så mycket i vårt eget land skrives och talas om våra förhållanden till utländska makter, särskilt när detta kanske icke alltid sker med den största varsamhet, omöjigen hindra, att vantolkande framställningar emellanåt leta sig väg till den utländska pressen, men jag ber herrarna vara övertygade om, att jag väl förstår vikten därav, att icke blott vederbörande regeringar, utan även allmänna opinionen, såvitt möjligt är, bibringas riktiga föreställningar beträffande våra blivande försvarsamtal. Jag kan säga, att såvitt möjligt är skall jag ha min uppmärksamhet fäst på vantolkande föreställningar, som måhända kunna förekomma i den utländska pressen.

Men jag vill å andra sidan säga, att man får naturligtvis icke vara alltför nervös; världen ramlar nu inte omkull därför att i en eller annan utländsk tidning förekommer en oriktig artikel. Det ligger också i sakens natur, att, när det gäller utrikespolitiska förhållanden, sensationella meddelanden ofta äro synnerligen välkomna. Kort sagt, i allmänhet äga regeringarna i Europa vetskap om den inneboende karaktären av våra försvarsåtgärder och hälsa dem säkerligen med glädje, då de bland annat i sin mån bidra till vår förmåga att hävda vår neutralitet och att således under möjligen uppkommande konflikter avlägsna kriget från våra landamären.

Jag har här endast berört några felaktiga uppgifter, som förekommit i den franska pressen om en anslutning till vårt södra stormaktsgrannland. Jag vill icke dölja för mig, att det har också i en och annan tysk tidning förekommit en lika felaktig framställning därom, att vi skulle stå i något *särskilt* vänskapligt förhållande till

Angående
utrikespoli-
tiken.
(Forts.)

Ryssland eller att vår politik skulle innebära någon sorts orientering till Ryssland, såsom det emellanåt heter i pressen. Jag behöver väl knappast säga herrarna, att vår politik är varken särskilt rysk-, tysk-, fransk- eller engelskvänlig. Den är helt enkelt, såsom det upprepade gånger av såväl statsministern som mig vid olika tillfällen sagts, en av Sveriges intressen förestavad lojal och ärlig neutralitetspolitik. Jag vet icke heller på vad grund man kan stödja detta antagande, som jag senast berört. I varje fall kan det icke vara på den så mycket omtalade s. k. kommunikén, som utgavs år 1912 vid sammanträffandet mellan mig och den ryske utrikesministern i finska skärgården. Vad innebär väl denna kommuniké? Jo, som namnet angiver, innehåller den naturligtvis endast ett meddelande om vad som vid ett visst tillfälle har yttrats eller ägt rum, och i sin viktigaste del är den allenast ett konstaterande därav, att vi icke hysa några som helst avsikter att inlåta oss på politiska kombinationer, som skulle kunna rubba förtroendet mellan de båda grannländerna. Det är alldeles riktigt, att jag vid ifrågavarande tillfälle sagt åt den ryske utrikesministern, att vår politik är en sträng neutralitetspolitik, och jag har haft så mycket större anledning att kunna säga detta, som jag därvid hade att stödja mig på denna kammarens så gott som enhälligt uttalade vilja och icke heller hade någon anledning att förmoda annat, än att samma åsikt delades av medkammaren. Men därtill, till ett konstaterande av, att vid ifrågavarande tidpunkt vår politik var en ren neutralitetspolitik, inskränker sig denna akts betydelse. Det faller klart i ögonen, huru orimligt det är, om man däri vill inlägga någon ens den allra svagaste karaktär av ett avtal, ty i sådant fall skulle den naturligtvis på ett eller annat sätt varit tidsbegränsad. Jag har verkligen sett, hurusom man för att rädda den teori, som någon gång dykt upp, att här verkligen något avtal föreläge, i en utländsk tidning sökt framkomma med det barocka påståendet, att vid ifrågavarande tillfälle något hemligt avtal skulle hava slutits mellan de båda länderna. Jag kan inränga också detta bland de många barocka och absurda rykten, som till mig framföras nästan dagligen. Jag vill härom endast säga, att jag har i denna kammare med största bestämdhet uttalat mig mot, att under normala förhållanden — jag frånser naturligtvis alldeles oberäknliga undantagsfall — någon regering borde ha rättighet att landet oåtsport inlåta sig på utfästelser, vilkas infriande landet sedan oåtsport finge ikläda sig, och jag har samtidigt sagt, att något sådant hemligt politiskt avtal icke existerar för Sveriges räkning. Härav visar det sig bäst, huru grundlöst detta i den utländska pressen uppdykande påstående är. Men jag inser, att det behövs en teori om ett hemligt avtal vid ifrågavarande tillfälle för att ingiva den föreställningen, att det var något förskräckligt, som ägde rum där borta i de finska skären år 1912.

Mina herrar! Jag undrar, om icke detta tal om ett särskilt närmande från vår sida till Ryssland beror på en mycket lättförklarlig synvilla. Om förhållandet är sådant, att ett fartyg styr sin kurs rätt emellan två stränder, vi kunna kalla dem A och B, men det fin-

nes somliga, som påstå, att fartyget icke kan gå säkert fram, om det icke stryker utmed landet A, männe icke de, som så tycka, alltid skola komma att anse, att fartyget styr sin kurs för nära stranden B? På samma sätt och icke annorlunda är det med ifrågakommande sak.

Jag vill, herr talman, i korthet sluta med att säga, att vår politik är och förblir en fri, absolut oberoende neutralitetspolitik, som söker sin trygghet i första rummet därutinnan, att vi söka skaffa respekt åt vårt ord att vilja leva i fred genom att sörja för betryggande försvarsåtgärder.

Herr Lindman: Herr talman, mina herrar! Den debatt, som här försiggått, har kommit åtminstone för mig fullkomligt oväntat, och jag är därför givetvis icke beredd att nu ingå på något närmare uttalande om de utrikespolitiska förhållandena, i synnerhet som naturligtvis dessa förhållanden äro av den art och karaktär, att man bör väl väga vad man därom yttrar. Det är emellertid en punkt i det yttrande, hans excellens herr utrikesministern nyss hade, som påkallar min uppmärksamhet, nämligen den sista delen av hans anförande, där han talar om kommunikén. som utgavs i Finska viken på sommaren 1912. Han talade om, att ifall man vill styra ett fartyg mellan två kuster och därvid håller sig mitt emellan desamma, får icke detta misstolkas av dem, som vilja hålla kursen närmare den ena stranden, på det sättet, att kursen då går för nära den andra stranden. Jag vill säga, att hans excellens utrikesministern har genom den kommuniké, som varit omtalad i tidningarna — såsom något avtal har den aldrig omnämnts, utan endast som en kommuniké — själv varit skulden till, om misstolkning därvidlag uppkommit. En sådan förklaring, som där avgavs, har icke förut, såvitt jag har mig bekant, blivit gjord från svensk sida; redan av den anledningen var den något uppseendeväckande, och då den icke följdes av andra liknande förklaringar, blev den efter min mening ytterligare anmärkningsvärd. Därigenom har emellertid den oklarhet och den otydlighet, som förefinnes redan i själva kommunikéns ordalag, gått vidare och utbredd sig över de förhållanden, om vilka hans excellens utrikesministern talat. Om man därför utomlands icke fått full klarhet i denna sak, utan funnit den oklar och otydlig. kan detta, menar jag, till en viss grad vara förlätligt; om man har tolkat detta som så, att Sverige genom denna deklaration skulle stå i något förhållande till Ryssland, som vore olika det, i vilket Sverige står till andra stormakter, så menar jag, att därför kan finnas en förklaring, även om det, såsom hans excellens utrikesministern nu förklarar, icke förhåller sig på det sättet. Det är denna misstolkning, som hade kunnat förebyggas, och därför var icke denna kommuniké efter min uppfattning en statsklok handling, utan den var, om jag så må säga, ett diplomatiskt felgrepp, som icke hade bort ifrågakomma.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve Ehrensvärd: Jag skall endast be att med några få ord få

Angående
utrikespoli-
tiken.
(Forts.)

bemöta den siste ärade talaren. Han har velat ge mig skulden för den misstolkning, som ägt rum angående ifrågavarande kommuniké, och han har talat om, att en sådan misstolkning skulle ofta förekomma utomlands. Jag vill gentemot detta för det första säga, att jag tror, att den misstolkning, som i detta fall ägt rum, är så uppenbar, att den hänför sig antingen till bristande förmåga att rätt kunna läsa innebörden av en sådan allmän kommuniké eller ock till något annat. Jag vill vidare säga, att något sådant missförstånd, som, enligt vad den ärade talaren sade, uppkommit i den utländska pressen, har mig veterligen icke förekommit förr än mycket lång tid efter det denna kommuniké utgavs. Då den framkom, fattade var och en, att den innebar allenast ett uttalande, alldeles fritt och till intet förbindande, att vi föra en neutralitetspolitik.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.

Härpå föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 1, i anledning av väckt motion om tullfrihet för vin med mindre alkoholhalt än $2\frac{1}{4}$ volymprocent; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr <i>Magnusson</i> i Kalmar	under	2 dagar fr. o. m. den	9 febr.
» <i>Svensson</i> i Saläng	»	8 »	» 10 »
» <i>Lundström</i> i Göteborg	»	10 »	» 11 »
» <i>Lithander</i>	»	2 »	» 9 »
» <i>Hansén</i>	»	7 »	» 10 »
» <i>Janson</i> i Bråten	»	8 »	» 10 »
» <i>Lindley</i>	»	4 »	» 8 »
» <i>Söderberg</i> i Stockholm	»	2 »	» 9 »
» <i>Liljedahl</i>	»	2 »	» 10 »
» <i>Olson</i> i Torsby	»	10 »	» 11 »

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 4,26 e. m.

In fidem
Per Cronvall.